

NORGES HØYESTERETT

Den 31. mars 2016 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Skoghøy, Indreberg og Falch i

HR-2016-00660-U, (sak nr. 2016/607), straffesak, anke over kjennelse:

A (advokat John Christian Elden)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder spørsmål om dommerhabilitet. Tiltalte har krevd at en tilkalt dommer i tingretten må vike sete ved behandlingen av en straffesak mot ham. Han har også gjort gjeldende at dommerne i lagmannsretten var inhabile til å ta stilling til den tilkalte tingrettsdommers habilitet.
- (2) A ble ved tiltalebeslutning 2. februar 2016 blant annet tiltalt for overtredelse av straffeloven (1902) § 233 annet ledd jf. første ledd jf. § 49. Tiltalepunktet har følgende grunnlag:

"Mandag 22. juli 2013 ca kl 04:00, etter forutgående overveielser, antente han en privatbolig i Borchgrevinksgate 59 i Hamar med åpen ild og bensin og/eller annet brennbart materiale som akselerator, slik at huset brant ned til grunnen. Han forsøkte ved dette å ta livet av 4 personer:

 - a) sorenskriver B, som var bosatt på adressen, men ikke var til stede,
 - b) sorenskriverens ektefelle, C, som var bosatt på adressen, men ikke var til stede,
 - c) sorenskriverens datter D, som befant seg i kjelleren og ble reddet ut av naboer som kom til, og
 - d) E, som befant seg i kjelleren og ble reddet ut av naboer som kom til."
- (3) B er sorenskriver i Hedmarken tingrett. Straffesaken er derfor besluttet overført til

Sør-Østerdal tingrett. Sorenskriveren i Sør-Østerdal tingrett har besluttet at hovedforhandlingen skal settes med forsterket rett og med tilkalt dommere. En av de tilkalt dommerne er tingrettsdommer i Gjøvik tingrett, Cathrine Fossen.

- (4) Tingrettsdommer Fossen redegjorde i det saksforberedende møtet for forhold av betydning for egen habilitet. I referatet er følgende angitt:

"Tingrettsdommer Fossen kjente ikke til forhold som var egnet til å gjøre henne inhabil. Hun ga opplysninger om sitt forhold til førstestatsadvokat Dymbe, politimester Bakke og advokat Svalheim som hadde vært hennes kolleger i politi/påtalemyndighet for 8 år siden i påtalemyndigheten før hun ble dommer. Hun opplyste om tidligere kollegaforhold til vitnene 7, 10, 17, 27, 37, 45, 61, 66 og 69 og 81 og 84 i bevisoppgaven. Hun har ingen privat omgang eller kontakt med de nevnte. Hun opplyste videre at hun hadde vært til stede på et foredrag for dommere i Hedmark, Oppland og deler av Akershus hvor sorenskriver B holdt innlegg om hans opplevelse av Domstolsadministrasjonens og Justisdepartementets støtte til ham i forbindelse med at hans bolig brant ned."

- (5) Tiltale har ved sin forsvarer fremmet inhabilitetsinnsigelser mot tingrettsdommer Fossen. Innsigelsene er begrunnet i at Fossen deltok på en regional samling for dommerne i Eidsivating lagdømme i september 2014 hvor en del av dagsorden var den fornærmede sorenskriverens opplevelser. I tillegg er det vist til det tidligere kollega/underordningsforhold til aktører i påtalemyndigheten som deltar i saken samt kjennskap til flere vitner.
- (6) Sorenskriveren i Sør-Østerdal tingrett avsa 13. mars 2016 kjennelse med slik slutning:

"Tingrettsdommer Cathrine Fossen er ikke inhabil til å gjøre tjeneste [som] dommer i hovedforhandlingen i straffesak mot A".

- (7) A anket kjennelsen til lagmannsretten. Det ble også gjort gjeldende at samtlige dommere i Eidsivating lagmannsretten var inhabile. Lagmannsretten fant – under henvisning til Rt. 2015 side 451 – at saken kunne behandles av Eidsivating lagmannsrett med unntak av førstelagmannen og en annen dommer. Lagmannsretten avsa 21. mars 2016 kjennelse hvor anken ble forkastet.
- (8) A har anket kjennelsen til Høyesterett. Det gjøres gjeldende at lagdommerne var inhabile ved behandlingen av anken over tingrettens habilitetskjenning. Det er vist til at lagdommerne har samme tjenestested som den fornærmede sorenskriveren. Sammenholdt med sakens spesielle karakter og tilknytning til dommergjerningen, tilsier dette at samtlige dommere i Eidsivating lagmannsrett viker sete.
- (9) Videre er det vist til at Rt. 2015 side 451 – som gjelder habilitet for lagdommerne under saksforberedelsen – ikke løser spørsmålet om tingrettsdommer Fossens habilitet. I straffesaken er det et bevisstema hvorvidt den fornærmede sorenskriverens hjem ble påtent. På det aktuelle seminaret overhørte Fossen sorenskriverens oppfatning om dette, og sorenskriveren redegjorde også – i lukket rom – for opplevelser, belastninger, oppfølging mv. etter brannen. Dersom tiltalte finnes skyldig, vil fornærmedes oppfatninger av saken være i kjernen av reaksjonsspørsmålet. Tingrettsdommer Fossen sitter da med subjektiv forkunnskap til den sak hun er satt til å dømme i. Dette sammenholdt med tingrettsdommerens tilknytning til lokalt politi og påtalemyndighet, tilsier etter en samlet vurdering at tingrettsdommer Fossen er inhabil. Det er nedlagt slik påstand:

"Tingrettsdommer Fossen viker sete, subsidiært at lagmannsrettens kjennelse oppheves."

- (10) *Påtalemyndigheten* har inngitt bemerkninger og viser til at lagdommerne og sorenskriver B ikke har samme tjenestested, selv om ting- og lagmannsretten er samlokalisert i samme rettsbygning. For øvrig har påtalemyndigheten vist til vurderingene i Rt. 2015 side 451 samt til ting- og lagmannsrettens kjennelser.
- (11) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker:
- (12) Ved avgjørelsen av om dommerne i lagmannsretten var inhabile til å ta stilling til tingrettsdommer Cathrine Fossens habilitet, har utvalget full kompetanse. Når det gjelder spørsmålet om Fossen er inhabil, kan utvalget derimot som utgangspunkt bare prøve lagmannsrettens saksbehandling og generelle lovtolking, se straffeprosessloven § 388 første ledd nr. 2 og 3. Etter etablert rettspraksis kan imidlertid utvalget for så vidt gjelder forholdet til Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) og Grunnloven, også prøve den konkrete subsumsjon, men ikke lagmannsrettens bevisbedømmelse.
- (13) Ankeutvalget er kommet til at anken ikke kan føre frem.
- (14) Både for dommerne ved Eidsivating lagmannsrett og for tingrettsdommer Fossen må spørsmålet om habilitet avgjøres etter domstolloven § 108 sammenholdt med Grunnloven § 95 og EMK artikkel 6 nr. 1. Vurderingstemaet er hvorvidt det foreligger omstendigheter som knytter disse dommerne til partene eller saken på en slik måte at det slik forholdene fremstår utad, kan reises tvil om dommernes nøytralitet og uavhengighet, jf. Rt. 2015 side 451 avsnitt 9.
- (15) Når det gjelder spørsmålet om lagdommernes habilitet, viser ankeutvalget til Rt. 2015 side 451. Det var her spørsmål om dommerne i Eidsivating lagmannsrett var inhabile til å ta stilling til om dommerne ved Sør-Østerdal tingrett var habile til å gjennomføre rettslig avhør i straffesaken mot A. Utvalget kom til at to av dommerne på grunn av sin personlige kontakt med fornærmede, sorenskriver B, eller forhold til en dommerkollega ved Hedmarken tingrett var inhabile, men at de øvrige dommerne ved lagmannsretten var habile. De to dommerne som ble kjent inhabile, har ikke deltatt ved avsigelsen av lagmannsrettens kjennelse i denne saken. Ingen av de tre dommerne som har deltatt i avgjørelsen, har noen tilknytning til saken eller noe forhold til tiltalte eller fornærmede som kan medføre inhabilitet. Utvalget viser til vurderingene i Rt. 2015 side 451 og slutter seg til det som er uttalt der. Den omstendighet at Hedmarken tingrett, hvor fornærmede er sorenskriver, og Eidsivating lagmannsrett har kontorer i samme bygning, er klart ikke noen inhabilitetsgrunn.
- (16) Det som er anført som grunnlag for inhabilitetsinnsigelsen mot tingrettsdommer Fossen, er at hun tidligere har vært ansatt i politiet/påtalemyndigheten, og at hun har deltatt på et seminar hvor sorenskriver B har redegjort for de belastninger han har vært utsatt for som følge av at hans bolig brant ned, og hvordan han har opplevd saken og den oppfølging han har fått.
- (17) Utvalget finner det åpenbart at Fossens tidligere ansettelsesforhold i politi/påtalemyndighet ikke medfører inhabilitet. Som lagmannsretten har vist til, er det nå ca. sju år og tre måneder siden Fossen tiltrådte som dommer. Et ansettelsesforhold i politiet/påtalemyndigheten som ligger så langt tilbake i tid, gir klart ikke grunnlag for å reise tvil om hennes nøytralitet eller uavhengighet.
- (18) Etter utvalgets oppfatning kan heller ikke Fossens deltakelse på regional samling for dommerne i Eidsivating lagdømme i september 2014 virke inhabiliserende. Tingretten har lagt til grunn at temaet for sorenskriver Bs innlegg under seminaret i særlig grad var hvordan blant

andre Domstoladministrasjonen håndterte situasjonen, herunder dens manglende kriseberedskap, se tingrettens kjennelse side 12–13. Lagmannsretten har sluttet seg til tingrettens vurdering, og Høyesterett må således legge dette faktum til grunn.

- (19) Som utvalget har fremholdt i Rt. 2015 side 451 avsnitt 10, kan den omstendighet at en dommer i forbindelse med fagseminarer har hatt sosial omgang med noen som er knyttet til saken, normalt ikke medføre inhabilitet. Det kan heller ikke medføre inhabilitet at sorenskriver B i sitt innlegg under seminaret la til grunn at hans bolig var påtent som en reaksjon på hans dommergjerning. Da samlingen ble holdt, var det ingen siktet i saken. Tiltaltes konkrete forhold kunne da uansett ikke ha vært noe tema. Deltakerne ble heller ikke invitert til å ta stilling til hvorvidt sorenskriver Bs bolig faktisk var påtent som en reaksjon på hans dommergjerning. Som tidligere nevnt, var temaet for Bs innlegg først og fremst hvordan slike saker bør håndteres. Utvalget kan på denne bakgrunn ikke se at tingrettsdommer Fossens deltakelse på seminaret knytter henne til straffesaken eller til tiltalte eller fornærmede på en måte som gir grunnlag for å reise tvil om hennes nøytralitet eller uavhengighet.
- (20) I anken til Høyesterett har tiltalte blant annet anført at Fossen ved å delta på den regionale samlingen for dommere i Eidsivating lagdømme har fått opplysninger om hvilke belastninger fornærmede er blitt påført, og en "forkunnskap til fornærmede" som "utad kunne oppfattes som å solidarisere seg med ønsket om at en gjerningsmann må dømmes", og som "vil være rett i kjernen når det gjelder reaksjonsspørsmålet". Dette er utvalget ikke enig i. Den omstendighet at en dommer har fått opplysninger om hvilke belastninger fornærmede kan bli påført ved en bestemt type straffbare handlinger, kan etter utvalgets oppfatning klart ikke medføre at dommeren blir inhabil til å pådømme saker av den aktuelle karakter.
- (21) Tiltalte har også anført at om de påberopte inhabilitetsgrunner ikke enkeltvis skulle lede til inhabilitet, må i alle fall summen av dem gjøre det. Dette er utvalget ikke enig i. I tilfeller hvor det er påberopt inhabilitetsgrunner som griper inn i eller har tilknytning til hverandre, kan det være grunn til å foreta en samlet vurdering. De inhabilitetsgrunnene som er påberopt i denne saken, har imidlertid ikke noe med hverandre å gjøre, og de må da vurderes hver for seg.
- (22) Anken må etter dette forkastes.
- (23) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G :

Anken forkastes.

Hilde Indreberg
(sign.)

Jens Edvin A. Skoghøy
(sign.)

Ingvald Falch
(sign.)

Riktig utskrift: